



Korenmolen „De Noordstar“ te Noordbroek

Met de molenaar Begeman voerden wij een gesprek.

Zie volgende pagina.

Gesprek met molenaar Begeman

Molenaar Begeman uit Noordbroek, die gedurende lange tijd met z'n molen „De Noordstar“ heeft gemalen, heeft zijn molen en het molenaarshuis verkocht en gaat verhuizen.

Dit bericht was voor uw redakteur aanleiding om eens met de oudmolenaar te gaan praten.



De heer P.A. Begeman stamt uit een oud molenaarsgeslacht. Z'n grootvader was begonnen als molenaar in Meedhuizen, waar hij, behalve de molen, ook nog een aantal koeien hield. Zijn oudste zoon kwam later op de molen. Een jongere zoon, de vader van de heer Begeman, wilde ook molenaar worden en toog daarom naar een publieke verkoop, waar hij voor f 6000,-- de molen in

Noordbroek kocht. Er waren op dat moment nog meer gegadigden voor de molen, die zodanig teleurgesteld waren dat de koop hun neus voorbij was gegaan, dat de vader van de heer Begeman het verstandiger vond de nacht in Scheemda door te brengen in plaats van te Noordbroek.

De heer Begeman, die in 1913 te Meedhuizen geboren werd en daar tot 1920 gwoond heeft, besloot na het L.O. op 13-jarige leeftijd, ook molenaar te worden. De schoolmeester had gezegd, dat dat eigenlijk al best kon want: „Hai löpt al achter wichter aan“. Vanaf dat moment heeft Begeman 50 jaar onafgebroken gemalen met de molen te Noordbr ek. Eerst bij z'n vader, later zelf als molenaar. Hij is nu vijf jaar „gesaneerd“ zoals dat heet, maar liet tot voor kort zijn molen bijna ieder weekeinde draaien.

Tijdens zijn vijftigjarig jubileum als molenaar heeft de heer S. Graafhuis, vrijwilliger op de watermolen van Noordbroeksterhamrik, nog gezorgd dat de heer Begeman een certificaat van de vereniging De Hollandsche Molen heeft gekregen, ofschoon Begeman het zelf niet zo erg op heeft met allerlei huldeblijken. Hij vindt dat hij gewoon z'n best gedaan heeft op de molen en daar hoeft, wat hem betreft,

geen bijzondere aandacht aan te worden geschonken.

De Noordstar is gebouwd in 1851 en bezit een telwerk en twee koppel maalstenen van 1,40 m doorsnee. Die stenen moesten vroeger, toen de molen dagelijks in gebruik was, natuurlijk regelmatig scherp gemaakt worden, "gebild" zegt de molenaar.

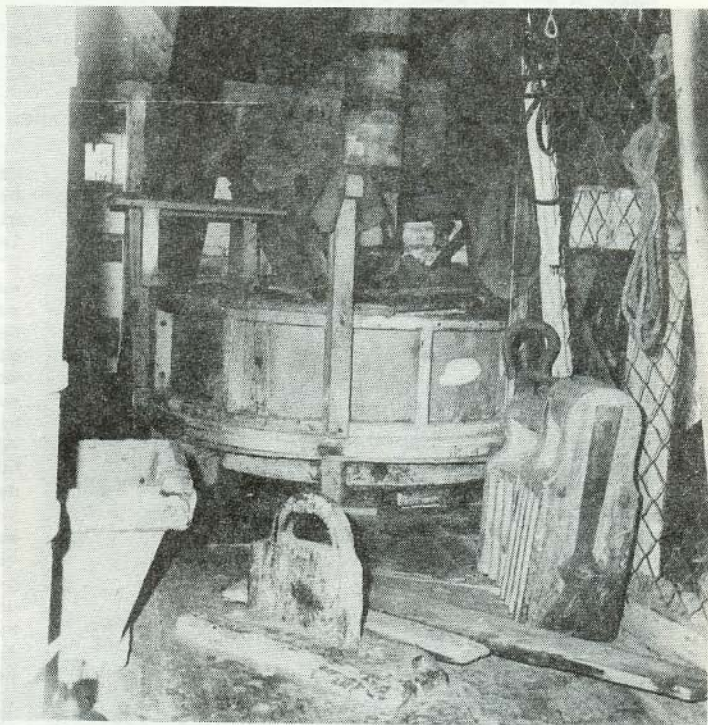
Het uit elkaar nemen van de stenen is een zwaar karwei, en als je - zoals Begeman - eigenlijk maar in je

eentje op de molen bent, bijna ondoenlijk.

Stelt u zich maar eens voor, wat er allemaal komt kijken, voordat de bovenste steen - de looper - goed en wel omhoog getakeld en omgedraaid is. Want pas dan kan de steen gebild worden. Eerst moet de maalspil uit z'n lagering, boven, genomen worden en vervolgens moet deze spil met z'n klauw uit de rij (een soort kruisvormig stuk ijzer, bevestigd in het midden van de steen) getrokken worden. Vervolgens moet de looper omhoog getakeld worden. Dat gebeurt in de meeste gevallen met een zogenoemde steenkraan, een soort galgvormige balekconstructie, met aan het eind daarvan in plaats van een strop, twee, samen halfronde beugels, die met zware bouten aan de zijkant van de steen bevestigd kunnen worden.

Als je echter niet in het bezit bent van een steenkraan - zoals Begeman - kun je het ook met een Engelse takel of met een drieschrijfs en een vierschrijfsblok doen. Dat is echter wel een moordend karwei en Begeman vond dit eigenlijk ook wel een van de zwaarste taken van de molenaar.

Om ook tijdens windstille periodes te kunnen produceren had z'n vader een electromotor van 15 pk gekocht. Deze motor was eigenlijk te licht; het had minstens 20 pk moeten zijn. De stoppen sprongen dan



ook vaak en de steen maakte eigenlijk ook te veel toeren. Nadat hij een schijf met een forse diameter op de maalstil had gemonteerd op aanraden van een controleur van het electriciteitsbedrijf, ging het een stuk beter.

Begeman was ook in het bezit van een builkist en kon dus ook zelf bloem maken. Met zo'n builkist, een soort ronddraaiende kooi bespannen met builzijde, werden de zemelen uit het volkorenmeel verwijderd. Alleen het witte meel ging door de builzijde heen en werd opgevangen.

Voor 1941 zat er een houten as in de molen, die bij Lemminga in Scheemda (op de zaagmolen) gezaagd was. Deze as had zogenaamde scheenstukken van metaal op de plekken, waar hij in de stenen lagers liep. In 1941 werd de watermolen van Stootshorn afgebroken en van die molen werd toen de ijzeren bovenas gekocht. Deze as was eigenlijk een beetje te licht; bovendien een beetje ingekort. Daarom werd de as aan de achterkant verzwaard; anders kwam hij te vaak tegen de springbeugel aan.

Er is op de molen ook veel gepeld. Een pelsteen moet wel zo'n 140 toeren maken, anders loopt ze niet goed. Ook werd er met die steen wel „gepunt“. Eerst kocht Begeman zo'n gepunte haver voor kippevoer in de stad, maar later bedacht hij, dat hij dat punten zelf ook wel kon doen met zijn pelsteen. Dit ging inderdaad prima en Begeman maakte in het vervolg zelf kippevoer.

Goede herinneringen bewaart Begeman ook aan de vroegere molenmaker Harm Wiertsema uit Scheemda, die zijn molen vroeger in onderhoud had.



De heer en mevrouw Begeman willen nu van hun welverdiende rust gaan genieten en wonen niet meer bij de molen.

Toch weet uw redacteur zeker, dat ze beiden hun leven lang nog vaak aan hun molen zullen terugdenken en ook de verdere gang van zaken rondom hun molen, die aan de heer Wouters uit Loppersum is verkocht, nauw zullen volgen.

D.J.T.